

další vybudované obranné čáry s cílem udržet důležitá politická a ekonomická centra, tím vytvořit podmínky pro vyřešení konfliktu mírovými prostředky.

Úspěšnost obranné operace svazu prvního sledu bude v mnoha záviset i na jeho včasné mobilizační a operační rozvinutí, plynulém přikrytí státní hranice vyčleněnými silami, zaujetí operační sestavy a na mnoha dalších opatřeních, z nichž některá lze provádět již v době míru v rámci operační přípravy teritoria.

Ve svém článku jsme však chtěl pouze upozornit na některé zvláštnosti ve způsobu vedení obranného boje vševojskových svazů prvního operačního sledu. Tyto problémy vyžadují další zkoumání a zapracování do základních bojových řádů.

Plukovník Ing. František V a l a c h, CSc.

TENDENCE VE VÝVOJI OPERACE A BOJE

Výsledky vídeňských jednání podstatně snižují počty zbraní a bojové techniky, což povede i ke snižování počtů osob v činné službě, změnám v počtech a struktuře orgánů velení, k řešení dalších problémů. Současně nastanou výrazné přeměny zásad vedení bojové činnosti vyplývající z nové vojenské doktríny a celkové rekonstrukce Čs. armády. Tyto okolnosti začaly být příčinou rozsáhlých rychlých změn teorie i praxe operačního umění a taktiky.

Má-li proces změn pokračovat v reálném čase a současně přinést odpovídající výsledky, cítím potřebu projevení vlastní aktivity i usilování o aktivitu čtenářů časopisu Vojenská mysl a všech dalších, kteří jsou schopni procesu změn pozitivně napomáhat.

I v nových podmínkách obrany našeho státu, operační umění a taktika vycházejí z požadavků operací (bojů) a zabývají se vypracováním teorie i praxe jejich přípravy, vedení. **Teoretické poznatky vojenského umění, které vytvářejí podstatnou náplň vojenské vědy, by podle mého názoru měly být v předstihu před praktickými potřebami operačních štábů a vojsk.**

Jde o vypracování vývojových tendencí operace (boje) na základě nových objektivních podmínek přípravy a vedení ozbrojeného konfliktu silami a prostředky Čs. armády v konkrétních podmínkách naší země a posléze i v rámci celoevropského systému kolektivní bezpečnosti integrované Evropy. V důsledku tohoto procesu zřejmě budou operace (boj) klást na operační umění (taktiku) nové požadavky, které dají podnět ke vzniku nových poznatků.

Nové tendence nelze v dnešní době vyvozovat bez kontextu s historickým vývojem obranné problematiky a posouzením jejího současného stavu. V této souvislosti je nezbytné využít i poznatků z období let 1918-1938, kdy v podmínkách Československa byla obrana hlavním druhem vedení operace a boje. Dějinný vývoj operace (vševojskového boje) vyžaduje soustředit pozornost na hlubší historické souvislosti. Čs. armáda byla formována na základě zkušeností z první světové války. Tehdejší názory našich vojenských teoretiků na charakter příští možné války, na formy a způsoby jejího vedení, se tvořily na základě poválečného vývoje politických a vojenskoodborných názorů, zejména spojeneckých států, vývoje zbraní a techniky, vyplývaly z vojenskopolitických, vojenskogeografických zvláštností našeho státu.

Dospělo se tehdy k závěrům, že v důsledku naší zeměpisné polohy a značné délky státních hranic (v té době 4104 km), se bojová činnost zřejmě rozvine na rozsáhlých frontách a více operačních směrech. Vzhledem k vývoji zbraní a techniky se uvažovalo s bojovou činností vedenou na zemi, ve vzduchu. Rostoucí bojové možnosti vojsk, zvláště letectva, se zákonitě promítly do otázek obrany vedené od samého počátku války. Problémy obrany se stávaly stále složitější.

Složitost historického vývoje obranné problematiky ve vztahu k současnosti má společné rysy zejména v principech obrany. Tehdy i dnes šlo o základní druh vedení operace. Vedle aktivity je zřejmý i její poziční charakter. Proto mnohé z historie se s dneškem shoduje. Jsou však i zásadní rozdíly.

Současné tendence jsou charakteristické snižováním početních stavů. Naopak pro ozbrojené síly předválečného období byl příznačný právě opačný trend. S růstem jejich početnosti se zdokonalovaly staré a vznikaly nové druhy vojsk, které si vynutily vypracování nových forem i způsobů vedení bojové činnosti.

Obranný ráz strategie vedl ve druhé polovině 30. let k tomu, že hlavní naděje obrany byly vkládány do mohutných obranných pásem, trvalých opevnění budovaných takřka po celém obvodu státu. V letech před druhou světovou válkou obrana pevností byla podstatou obranného úsilí. Obrana s využitím opevnění své cíle u nás, ale i jinde v Evropě, nesplnila. Tyto argumenty je možné využít při zdůvodňování tendencí a posuzování současných názorů na to, zda pevnosti znovu obnovit či nikoli. Za hlavní činitele obrany byla v tomto systému považována palba, v podstatě pozdě začal být doceňován manévr, pro který nebylo dostatek bojových a přepravních prostředků. Úkoly v obraně odpovídaly povaze, množství a možnostem prostředků. Hlavním cílem obrany bylo způsobit protivníkovi maximální ztráty již v taktické hloubce s využitím systému stálého opevnění. Počítalo se i s vedením obrany v operační a strategické hloubce, tím měl být protivník vyčerpán, zastaven a vytvořeny podmínky k jeho zničení v součinnosti se spojenci Československa.

Současný stav obranné problematiky je dostatečně známou realitou. V rozsahu jednoho článku není možné jej rozebírat a pro značnou dynamiku změn to není ani účelné. Rozdíly patrné mezi současnou a dřívější přípravou a vedením obranné operace (boje) jsou přiro-

zeným důsledkem uplatnění kvalitativně vyšší úrovně průzkumu, velení, zbraní a bojové techniky, zejména zasazení vysoce přesných zbraní a nových prostředků vzdušně pozemního boje. Proto se mění dosud uplatňované zásady a způsoby vedení obranné operace, což je zákonitý proces. Přesto je zřejmé, že některé současné poznatky přípravy a vedení obranné operace a boje odrážejí minulý stav obranné problematiky. Toho také využijí k objasnění některých vývojových tendencí.

V minulosti zásadní zásah do organizace obrany státu, a tím i jeho bezpečnosti, vyžadoval stejně jako dnes vypracovat nové zásady vedení operací a bojů, přijímat opatření jak v teoretické, tak praktické rovině. Problému přepracování zásad a způsobů vedení obranných operací (bojů) byla hlavním štábem Čs. armády věnována zejména léta 1935-1937. Nová tendence vývoje operací, bojů vycházela např. z toho, že protivník využije svých možností a s velkou pravděpodobností bude usilovat o překvapivé úder ze vzduchu proti důležitým střediskům a komunikačním uzlům s cílem narušit mobilizační i operační rozvinutí vojsk, vyvolat paniku, porážek mezi obyvatelstvem.

Současné podmínky vedení operací "slabými" armádami již překvapení v takové míře neumožní. Tendence nasvědčují, že perspektivně by mohlo být úplně vyloučeno. To lze dokumentovat např. tím, že překvapení v současném smyslu toho slova bude mít účinek pouze v závislosti na tom, jak dalece budou vojska připravena čelit překvapení svým výcvikem, materiálním a technickým zabezpečením, jak vysoký bude jejich bojový a morálně psychologický potenciál, jaká bude schopnost orgánů velení úspěšně podřízeným vojskům veleť.

V případě, že protivník získá v těchto základních kritériích převahu, dosáhne toho, že i v nových podmínkách překvapení bude možné a účinné, bude působit jako důležitý faktor.

S přihlédnutím k těmto historickým poznatkům je zřejmé, že také dnešní operační umění, jako střední článek teorie a praxe přípravy a vedení operací, vychází z již uvedených požadavků koncepce obrany území ČSFR. Jeho nadčasový rámec umožňuje zkoumat charakter soudobých i budoucích obranných operací (bojů), jejich zákonitosti, principy, možnosti a zásady použití vojsk, vyvodit z nich vývojové tendence. Kromě toho umožňuje řešit nové otázky operačního a všestranného zabezpečení, zásady velení vojskům a další problémy.

Taktika, na rozdíl od operačního umění, jako nejnižší článek přípravy a vedení boje, zkoumá v teoretické, praktické oblasti obsah a charakter soudobého boje, jeho tendence. Obsahuje zákonitosti a principy vedení ozbrojeného konfliktu na taktické úrovni.

Je zřejmé, že uvedené součásti vojenského umění, jak operační umění, tak taktika vytvářejí jeden celek. V tomto spojení neztrácejí svůj význam v měnících se podmínkách obrany. Z obou součástí bude nutné vyvozovat tendence současně.

V zásadních změnách, jež vyplývají z nových podmínek vedení operace, je možné spatřovat zásadní změny současného pojetí vedení bojové činnosti. Nové zásady operace (boje) předpokládají, že současné armády mají mít vytvořeny základní předpoklady k odražení možného protivníka. V nově vytvořených podmínkách vedení operace (boje) se budou na základě toho upřesňovat existující a hledat nové i netradiční způsoby vedení bojové činnosti. Rýsuje se využití zcela pozměněných způsobů odražení protivníka. Využívat se bude muset všech vzniklých možností. Např. i toho, že protivník může v zahájení bojové činnosti vycházet z nepřesných kalkulací, zvolit nevhodný způsob ničení a naše vojska toho mohou využít.

Avšak z předchozího vyhodnocení možností překvapivé činnosti je zřejmé, že spoléhat na nahodilost nelze. Naopak, ukazuje se, že příprava a vedení obranné operace v podmínkách obrany ČSFR musí být v příštím období výsledkem cílevědomé tvůrčí činnosti. Úspěchu v obranné operaci vedené v nových podmínkách je možné dosáhnout, bude-li předem včas zplánována, všestranně zabezpečena a v odpovídajícím čase uskutečněna.

Je nutné vzít v úvahu, že potenciální protivník může být velmi vyspělý, bude pravděpodobně disponovat profesionálně připravenou armádou, moderní bojovou technikou a výzbrojí, také se bude snažit dosáhnout překvapení, utajit svůj zámysl a plány, maskovat činnost a vojska. Zřejmě bude připravovat veškerá přípravná opatření tak, aby se vyhnul vstřícným úderům.

I tyto skutečnosti svědčí o tom, že na přípravu a vedení operace v nových podmínkách je nutné z perspektivního pohledu zaměřit pozornost jako na výsledek promyšlené, tvořivé, pečlivě organizované velmi aktivní činnosti velitelů, štábů a vojsk.

Obrana musí být založena na vysokých znalostech vojenského umění, pochopení nových podmínek, jejich zvláštností při obraně území ČSFR, na zásadách vedení obranné operace s přihlédnutím k vzniklé situaci a na zdůvodněném předvídání jejího možného vývoje. Výsledky operací (bojů) budou pochopitelně odpovídat vedle toho kvalitě bojové techniky a výzbroje. Z toho je možné udělat závěr, že prvotřídní výzbroj, bojová technika a prostředky zabezpečující velení, důkladná příprava příslušníků štábů, vojsk, nezbytné údaje o možném protivníkovi jsou základními předpoklady dosažení odpovídajícího výsledku v obranné operaci (boji) nastávajícího období.

Pro úspěšné vedení obranné operace se stane, jako nikdy dříve, důležitým faktorem uplatnění výhod vlastního území. Znalost o teritoriu umožní vést manévry silami a prostředky pro protivníka neočekávané. Útočník, který porušil suverenitu našeho státu, narušil celistvost, sice bude v počáteční výhodě, ale využití vlastního území vojsky ho může zbavit možnosti vést organizovanou útočnou činnost. Připraveným manévrem lze docílit zvýšení odolnosti obrany, zastavení postupu protivníka a vytvoření předpokladů k jeho zničení údery druhých sledů a záloh.

Tendence, které z toho lze vyvodit, jsou zřejmě dány úlohou pevné pozici obrany s jejím současným aktivním vedením. Především požadavky na odolnou a současně aktivní obranu musí proniknout do všech rozhodujících procesů v rámci přípravy i v průběhu obranné operace (boje). Ve specifických podmínkách obrany území ČSFR by pravděpodobně mělo být rozhodnutí vždy pro protivníka neočekávané. Takového záměru je možné dosáhnout, když cíle a úkoly stanovené našim vojskům, doba jejich plnění, směry protiúderů, složení vojsk, posilových prostředků i způsoby vedení bojové činnosti na tom kterém směru, budou vycházet ze zdůvodněných kalkulací.

Podklady pro rozhodnutí musí mít proto tak vysokou úroveň, aby v konkrétní situaci umožnily přijímat to nejlepší rozhodnutí ze všech možných. Např. v nepříznivých podmínkách nevýhodného poměru sil a prostředků, při bojové činnosti v rychle se měnící bojové situaci, při rozsáhlém používání nejnovější bojové techniky a zbraní protivníkem apod.

Za takové situace mohou nalézt nejlepší způsob vedení obrany jen dobře připravené orgány velení a bojové úkoly splnit jen vycvičená vojska. Mistrovství samo ještě nestačí k dosažení cílů a splnění operačních (bojových) úkolů. Nižší počty vojsk, bojové techniky, výzbroje v podmínkách vedení bojové činnosti na teritoriu ČSFR si vynutí vysoké tempo

zasazení vojsk na různé směry. Nové úkoly je tedy nutné spojit s prostorovým rozmachem, kde s přihlédnutím k rozměrům státu bude mít významnější úlohu čas.

V duchu tohoto závěru se zřejmě rozhodovací procesy budou urychlovat tak, aby proběhly v nejkratších lhůtách a přijatá opatření byla co nejúčelnější. Nové podmínky operace budou vyžadovat uskutečnit celý komplex různých vzájemně souvisejících úkolů. To bude nutné potřebovat rychlý maximálně přesný rozbor a zhodnocení velmi mnoha činitelů. Na štáby to bude klást ještě větší zodpovědnost. A tak vysoká profesionální úroveň připravenosti všech jejich příslušníků je nejdůležitější podmínkou zvládnutí nových otázek přípravy a vedení operace v nových podmínkách.

Toho lze dosáhnout za předpokladu individuální přímé zodpovědnosti. Tendence naznačují, že nové metody a formy operační (bojové) přípravy jsou neslučitelné s jakoukoli šablonou. Stereotyp v polní přípravě velitelů, štábů, vojsk bude v nových podmínkách v rozporu se samou podstatou jejich připravenosti k plnění úkolu.

Totéž platí o zásadách a způsobech vedení bojové činnosti. Z dřívějších zásad se pravděpodobně budou některé základní principy využívat. Ovšem v důsledku prostředků vedení operace (boje) mnohé z nich doznají výrazných změn. S tím souvisí vyhledávání nových originálních způsobů použití existujících i nových druhů zbraní a bojové techniky, způsobů vedení operací (bojů), způsobů ničení protivníka.

Nové tendence ukazují, že v obranné operaci a bojích bude bojová činnost na území ČSFR založena na organizaci silného, pružného, dobře řízeného systému palby všech druhů zbraní a manévru vojsky. Jedině takové spojení palby, manévru umožní vedení účinných a překvapivých palebných úderů, rychlého a nečekaného manévru.

Zvýšenou úlohu bude také mít zřizování ženijních zátarasů na pasívních směrech, bocích, budování, bránění předstunutých a příčných postavení. Vklínivší se protivník bude úspěšně ničen předvídaně připravenými, z neočekávaných směrů z chodu vedenými protiúder, protizábrannými vojsk přesunutých zpravidla z hloubky operační sestavy (hloubky vlastního území). Výrazně se zvýší význam přesunů vojsk v obranné operaci.

Tyto a mnohé další tendence způsobů ničení protivníka se budou stále výrazněji prosazovat v soudobých operacích vedených k zajištění obrany území republiky. Tvořivé uplatnění způsobů vedení obranných operací s využitím zvláštností území našeho státu a s přihlédnutím ke všem perspektivním prostředkům ničení, může vést k úspěchu. Zkušenosti z praktických zaměstnání operační přípravy doposud nejsou. Je proto možné v důsledku toho se domnívat, že některé z řešených otázek se mohou pohybovat v oblasti úsudků. Pomohou dobrat se k hlubšímu poznání zkoumané problematiky.

Jsou zvláště potřebné v současné době, kdy poznatky operačního umění a taktiky o obraně území státu se teprve začínají tvůrčím způsobem rozvíjet. Přitom je třeba brát v úvahu, že účinným se může stát kterýkoli "starý" způsob činnosti, je-li použit obratně a v souladu se situací, která se na vlastním teritoriu může s největší pravděpodobností vytvořit. Pouhé mechanické opakování dřívějších způsobů ničení protivníka, vedení operace, je ale v nových podmínkách naprosto nepřijatelné.

Jsou známy četné příklady z historie, kdy pouhé kopírování dříve úspěšně používaných způsobů nevedlo k úspěchu. Především je tomu tak proto, že protivník pozorně analyzuje použité způsoby vedení bojové činnosti a na základě toho přijímá odpovídající opatření. Proto dosáhnout úspěchu při odražení možného útoku protivníka bude možné pouze tvůrčím přehodnocením a odpovídajícím "zmodernizováním" dřívějších činností.